

ALBEMUTH

Özgür
Basın

BİLİM KURGU - 03 / 03

Gamze GÜÇKIRAN

Sakın Kimselere Doğal Zenginliklerinizin
Neler Olduğundan Bahsetmeyiniz!
Düşününüz!
Yerin Kulağı Vardır!
Hatırlayınız!

Son 5-6 yıldır fantezi, polisiye gibi türlerin yanında bilim kurgu yazınında da bir patlama yaşandığını söylemek yanlış olmaz. Art arda bilim kurgu çevirilerinin yayınlanması ile başlayan süreç neredeyse her yayın evinin bir bilim kurgu dizisi başlatmasına neden oldu. Selma Mine, Orhan Duru, Zühtü Bayar gibi eski kuşak yazarlarımızın yanında bilim kurgu türünde de yapıtlar veren Süreyya Evren, Haldun Aydıngün gibi yazarların eklenmesi sevindirici bir gelişme oldu. Çevirilerin yanında, yerli yazarlarımızın da bilim kurgu kapsamında yapıtlarının basılması ve alıcı bulması, Türkiye bilim kurgusundaki gelişimde önemli bir noktayı işaret ediyor. Artık Müfit Özdeş gibi yıllarca gizli gizli üreten yazarlarımız okurla buluşabilmekte.

Bu gelişim sürecinde, genç kuşak yazarlar arasında gerek kaleminin yetkiliği, gerekse rahat okunan akıcı dili ile dikkat çeken önemli bir isimse Mehmet Açar. Dikkatli okurların ilgisini Mehmet Açar, ilk önce "Hayalet Gemi" dergisinde çıkan öyküleriyle çekti. Gerçi sinema tutkunları Mehmet Açar'ın film eleştirilerini uzun süredir takip ediyorlardı. 1998 yılında Açar'ın 10 öyküsü İletişim Yayınları'nca "Anarşik Rehavet" adı ile basıldı. Kitapta yer alan Cressville öyküsündeki "Kafka müptelasıydık, Borges'e tapıyorduk ve İlah olmaz bilimkurgu tutkunuyduk" satırları M. Açar'ın edebiyat zevkini ve bilim kurgu ile olan bağını yansıtıyordu. Bu tutku Gaip Cinayetleri, On bir, Kristal Çağının Işıkları, Dalgın Yağmurlar Mevsimi öykülerinde okurla buluşur. Her şeyin bilgisayar denetiminde olduğu geleceğin tekno dünyasında geçen Gaip Cinayetleri polisiye bilimkurgu'ya güzel bir örnektir. Kristal Çağının Işıkları ise Ballard'ın kaleminden çıkmışa benzer imgelerle dolu, etkileyici bir öykü. Laf aramızda rüyaların kayıt edilip, izlenebildiği yakın geleceğe dair bir öykü ile uğraşırken Kristal Çağının Işıkları ile karşılaşan biri olarak aklımdaki fikrin benzer tema ile dile gelmesine ve öykünün sağlamlığına sevinirken; biraz da gıpta ettim.

M. Açar'ın bilimkurgu öyküleri arasında dikkat çeken bir diğeri ise, kıyamet sonrası kurulan rasyonel dünyadaki gizemli Hicran köyünü anlatan, Dalgın Yağmurlar Mevsimi öyküsüydü. 2000 yılında, büyük salgınlar devri sonrasında kurulan Birleşik Federasyonların komünal-küresel dünyasından yola çıkan M. Açar Siyah Hatıralar Denizi romanını yarattı. Romanın başlangıcını, Hicran öyküsünün sonundaki "Yer yüzü nasıl bir geleceğe doğru gidiyordu? Son birkaç yıldaki muhalif akımlar dünyayı yeniden o eski vahşet çağlarına döndürebilir miydi? Birleşik Federasyonlar

Parlamentosu insanları daha ne kadar süre tek bir ortak ideal çevresinde tutabilirdi ? " sorularından yola çıkarak yapıyor. İletişim Yayınlarından çıkan romanında M. Açar, sinema ve edebiyatta önemsedığı yapıtlara sıkça göndermeler yapıyor. Kitaba temel olan Kafka'nın Şato, Lem' in Solaris, King' in Medyum yapıtları daha önce sinemaya uyarlanmıştı. M. Açar'ın kendini Kubrick'in Medyum romandan uyarladığı Shining filminden çok, romana yakın hissettiği anlaşılabilir. Tarkovski tarafından sinemaya uyarlanan Solaris ise mistik-felsefi açımlarıyla M. Açar'ın dünyasına daha yakın duruyor. M. Açar, 20. y.y.'in en önemli romanı olarak nitelendirdiği Solaris' in gizemli gezegeni ile , King' in tekinsiz otelini birleştirerek, geniş felsefi ve sosyolojik alt yapıya sahip bir metin oluşturmuş. Açar, yarattığı bu birleşimi Kafkaesk, bilimkurgu polisiyesi olarak adlandırıyor.

Bir televizyon röportajında M. Açar "bilimkurguda çok hoş bir yön var, Ballard'ın dediği gibi , bilim kurgu ile aslında bu günü anlatıyoruz" görüşünü ortaya koyuyordu. Bu bakış günümüzün global tüketim kapitalizmine eleştiriler ve bu sisteme karşı var olacak alternatiflerin araştırılmasıyla romanın temel yapı taşlarından biri haline alıyor. Bu açıdan Siyah Hatıralar Denizi, son dönem Türkiye edebiyatındaki üç ütöpik romandan biri . Alev Atlı'nın üçlemesinin ilk iki kitabı Schrödinger' in Kedisi ve Rüya romanları vahşi global kapitalizmin varacağı tehlikeli noktaları aktaran birer anti-ütopya örneğidir. Cem Akaş'ın Olgunluk Çağı Üçlemesi ise kıyamet sonrası yarı komünal bir küreselleşme yaşayan dünyayı, ütopya/anti-ütopya çelişkisi üzerinden aktaran bir romandır. M. Açar'ın romanını açıkça bilim kurgu olarak tanımlamasıyla, diğer iki yazardan farklı bir duruş sergiler. Nedenise Alev Atlı romanını bilim kurgu olarak tanımlamaktansa anti-ütopya demeyi tercih ediyor. Cem Akaş ise romanını " bilim kurgu olmayan bir gelecek romanı" olarak nitelendiriyor. Bu durum dünya edebiyatında söz sahibi birçok edebiyatçının yazdıkları bilim kurgu romanlarını, bilimkurgu içinde tanımlamaktan kaçınmasını anımsatıyor.

MEHMET AÇAR YAZININDA AYDINLANMA VE GİZEM

Aydınlanma çağıyla yaygınlaşan burjuva rasyonalist-pozitivist anlayışlara karşı felsefi temelli eleştiriler yanında, romantik, gotik gibi sanatsal tepkiler de gündeme gelmişti. Son yirmi yılda yaygınlaşan modernizm / post-modernizm tartışmalarıyla birlikte, aydınlanma döneminde yaşanan bu çelişkiler düşünce dünyasının gündemini

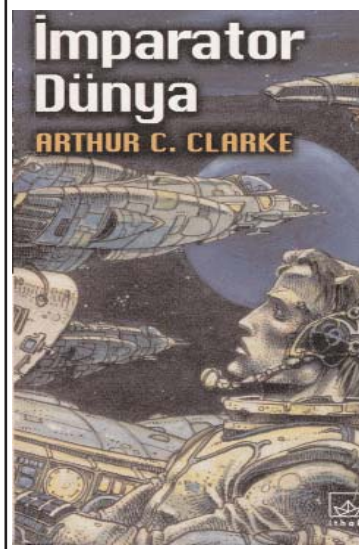
yeniden belirliyor. Siyah Hatıralar Denizi romanının alt metninde bilinmeyenleri akıl ile aydınlatma çabası ve bu çabaya karşın tam çözümlenemeyen gizemlerin yarattığı çelişkiler öne çıkar. Romanda Birleşik Federasyonlar Parlamentosunun komünal dünyasındaki, Hicran köyü gibi rasyonel bütünden ayırık , gizemli Nordvest kentinin soğuk istasyon diye bilinen bölgesindeki iki intihar vakasını araştırmak üzere gönderilen gizli servis elemanının Kafkaesk öyküsü anlatılmaktadır. Zaman, uzay, gerçeklik gibi kavramların sorgulanmasının merkezinde, 200 yıllık tuhaf Ennoia oteli vardır. Fakat otel, romanın esin kaynaklarından Kafka'nın Şatosu gibi karanlık ve tahakkümcü bir güç yerine, daha çok çeşitli garip işaretlerle iletişim kurmaya çalışan Lem' in Solaris gezegenine benzeyen bir şekilde ele alınmakta. Lem' in Solaris üstüne tartışmaları ve bilgi yığınına aktaran yaklaşımı gibi,romandaki Kongre Grubu da Ennoia oteline bilişsel-mantıklı bir açıklama getirme arayışındadır. Tıpkı Solaris romanındaki gibi Gibarian'ın intiharı bilinmeyi anlamaya, anlamlandırmaya yönelik düşünsel bir süreci başlatır. Bu açıdan otelde yaşanan tüm esrarengiz , hortlakımsı olaylar King'in Amerikan ailesi ve toplumunun bilinçaltını metafizik bir anlatımla aktardığı Medyum romanına değil, tüm mistik görünümüne rağmen Solaris ile benzeşen bilişsel bir konumda duruyor. Çünkü M. Açar gizemli, doğaüstü olayları daha çok insani yanı dışlayan katı pozitivizm anlayışına karşı, eleştirel anlamda kullanmakta.

M. Açar yapıtlarında mistik ve fantastik unsurlara da yer vermekte. Fakat bu açıdan M. Açar günümüzde gitgide yoğunlaşan örneklerin aksine, bilim kurgu ile fantazyayı birbirinden ayıran sorumlu bir duruş sergiliyor. Cressville öyküsündeki " bu bir bilim kurgu değil fantezi ... Hayır , bir ütopya değildi bu sadece bir hayaldi ... "sözleri, Açar'ın bu yaklaşımına bir örnektir.

Romanda mutlaka eleştirilecek yerler de bulunabilir. Bazı bölümlerin gereğinden fazla uzatılması yada politik açılımların kısırlaştığı noktalar gibi . Örneğin, yazar liberalizmi eleştirirken , yer yer komünal sistemi de sadece son elli yılın bürokratik, soğuk savaşın yarışına ve teknokrasiye kendini kaptırmış, yozlaşmış sosyalizm yorumuyla özdeşleştirebiliyor .

Roman, dış uzaya ve onun zeki varlıklarına naif göndermeler ve insanoğlunun gizemleri çözme çabasıyla noktalanıyor. Lem' in Solaris' in kapanışında dediği gibi "hiçbir şey bilmiyordum, ama amansız mucizeler çağının hala geçmediği inancında direterek". M. Açar'ın romanı ağırlıklı olarak öykücülük üzerinde var olan Türkiye bilimkurgusunun, romanlara açılmasında olumlu bir

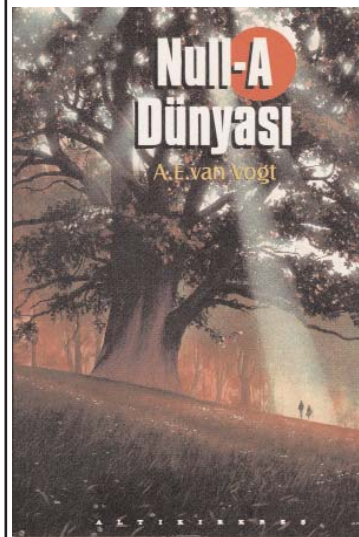
örnek teşkil ediyor. Hatta, Siyah Hatıralar Denizinin edebiyatımızda şimdiye kadar yazılmış en yetkin bilim kurgu romanı olduğunu da söyleyebiliriz. Bazı eleştirmenlerin genç kuşak bilimkurgu yazarlarından, ille de özgür temalar isteme anlayışının yetersizliğini de açığa vuruyor. Bir çok bilimkurgu metnine gerek göndermeler, gerek esinlenmelerle yeni bir yapıtın çıkarılabildiğini bizlere gösteriyor (tıpkı Yokuştaki Salyangoz, Küvette Bulunan Günce v.b. dünya bilim kurgusundaki benzer yapıtlar gibi). Özgünlüğün temada değil, edebi dilde olduğunu kabul eden değerlendirmelerle, yerli bilimkurgu yazınımız daha sağlıklı ve verimli noktalara gelebilecektir.

Saltık bilimkurgunun belki de en çok tanınan yazarlarından Clarke' ın dilimize kazandırılan görece eski bir romanı. Clarke okurları bu kitapta biraz şaşırıp hayal kırıklığına uğrayabilirler.

Clarke'da alışagelinen netlik, çözüm ve önerilerden uzak kalmış bir kitap. Ancak yine de Clarke gizemciliğini, teknoloji tarif ve kullanımlarını zevkle

izleyip, öğrenecek, merak edecek şeyler bulunacağından eminim.

Kendini anlayamadığı bir karmaşanın içinde bulan ve eğitimi sayesinde elde ettiği olağanüstü güçleri kullanarak kimliğini bulmaya çalışan k a h r a m a n ı m ız ın başından geçenlerin akıcı ve sorgulayıcı bir tarzda aktarıldığı değişik bir ütopya. Dünya, Venüs, galaktik toplum ve ölümsüzlük anlayışı. Bu dört öğenin

birbiri ile olan ilişkilerinin grift bir biçimle anlatılmaya çalışıldığı okuması çok zevkli bir kitap. "Uzay Tazısının Yolculuğu" adlı kitabı ile tanıdığımız yazarın BK okuyucuları tarafından giderek daha çok beğenilip benimseneceğine inanıyorum.

Mustafa SUYOLCU

Syro yataktan kalktı. Saate baktığında yaşamdaki 7500' üncü gününe başlamak için çok geç kaldığını farketti. Hemen yataktan fırlayıp aceleyle bugün için hazırlanmış özel kıyafetlerini üzerine geçirmeye başladı. Tam tamına 7500 gündür bu odadaydı ve işte bugün dışarı çıkabilirdi.

Bir görevi vardı. Pek çok şey için hazırlıklıydı ama dışarı çıktığında neyle karşılaşabileceğine dair hiçbir şey söylenmemişti ona. Tek bildiği, daha doğrusu tahmin ettiği, varolan dünyanın artık yaşamı besleyecek gücünün kalmadığıydı.

Syro bu programın ilk adaylarındandı. Program tam 7532 gün önce yönetim tarafından acil durum ilan edilmesiyle birlikte yürürlüğe konulmuştu.

Geniş ve sert yatağına oturdu ve odasına şöyle bir göz attı. Burada olduğu süre içinde pek çok şey öğrendiğini düşündü. Gerçek yaşama karışmamış, ama teknik bilgi biriktirmişti. Bir sürü yabancı dil öğrenmiş, bir sürü kitap okumuş, pek çok mantık ve matematikle ilgili oyunlar oynamış, meditasyon yapmayı öğrenmiş, tartışmış, dinlemiş, eleştirmiş, kabul etmiş, kısacası bu dört duvar arasında iyi vakit geçirmişti. Bebekliğinden bu yana Syro özel bir amaç için yetiştirilen, seçilmiş bir çocuk olduğunu biliyordu. Fakat bu fikrin ona yardımcı olmadığı, hatta üzerinde çok baskı kurduğu zamanlar da olmuştu. Bazen -özellikle gelişme dönemlerinde- kendini kapana kısılmış hissetmiş, yaşatlarından farklı olma hissi kaldıramayacağı kadar ağır gelmişti. Köşedeki boy aynasına baktı. Vücudu ilk değişimlerini göstermeye başladığında - Cinsellik öğretmeninini söylediklerine rağmen - ne kadar korktuğunu ve ağladığını hatırladı. Gülümsedi. Kendini yalnız hissettiği çok zaman olmuştu ama okuduğu kitaplar, dışarıdaki insanların da aslında yalnız olduğunu anlamasını sağlamıştı. Odasının duvarlarının dörtte üçünü kaplayan kitaplarına baktı. Hepsini burada bırakmak zorunda olduğu için kendini üzgün hissetti. Sadece 2002 yılına kadar yazılmış olan kitapları okumasına izin vermişlerdi. Ne güncel kitapları okuyabilmiş, ne gazetelere göz atabilmiş, ne de televizyon izleyebilmişti. Bu onun, içinde bulunduğu zamana olan merakını daha da arttırmıştı. Fakat merak yeterli değildi. Öğretmenleri, güncel etkileşimlerden uzak ve tabii ki tarih verilerinin tutarsızlıklarını da karşılaştırarak, bir dünya görüşü edinmesi, bugün ki yaşamın nasıl olduğuna veya olması gerektiğine dair, kendisinin bir fikir üretmesi gerektiğini söylemişlerdi. Bu çok eğlenceli bir şeydi. Odasında tek başına olduğu zamanlarda bilgisayarının başına geçer - bilgisayarını sadece daktilo ve hesap makinesi olarak kullanmasına izin

vardı- ve değişik olasılıkları birbirine kaynaştırarak farklı dünyalar yaratırdı. Bu dünyalar bazen bir oyun bahçesine, -ki bunu çoğu zaman iyi vakit geçirmek için yapardı- fakat çoğunlukla bir savaş alanına benzerdi. Elindeki aynı materyallerle hem güzel hem de berbat bir dünya yaratabildiğine kendi de şaşırırdı. Tarih Çelişkisi öğretmeni (aynı zamanda Olasılık öğretmeni de) farklı dünyalarına şöyle bir göz atar, elini Syro' nun omzuna koyar ve "Açıkla" derdi. "Neden güzel?" veya "Neden insanlar aç?" veya "Şimdi de çözüm üret bakalım. Ne yapılmalı?" En zor kısmı bu olurdu işin. Syro sorulanları cevaplama heyecanı ile günlerce süren bir strateji karmaşasının içinde bulurdu kendini.

6000'inci günlerinde artık biraz biraz anlamaya başlamıştı. Olumlu dünyalar yaratırken çok zorlanıyordu çünkü elindeki örnekler hep daha kötüsüne sürüklüyordu onu. Gelecek hep geçmişten daha karanlıktı. Siyasi ideolojilerin hepsini incelemişti. Kağıt üzerinde insancıl ve tutarlı görünen pek çok yönetim biçimi, uygulamaya konulduğunda dönüşüm geçirmiş, insanların bencillik ve açgözlülükleri sonucunda işlemez hale gelmişti. Ve sonuç olarak hesaplarına göre şu anda dünya ya kapitalizmle, ya da ona çok yakın kan emicilikle adını bilmediği başka bir sistemle yönetiliyor olmalıydı. Bu da aydınlık bir dünya hayal etmesini çok zorlaştırıyordu. "Yönetici olmaya hazır mıyım?" Kendine odasındaki ekrandan gösterdikleri dev Yönetim Binasını düşündü. "Evet. Yapabilirim." Artık zamanın geldiğini hissetti. Kafasında ki bazı parçaların artık bir zemine oturması gerekiyordu. Ve o zemine de ancak Yönetim Binası'nda ki verilerle sahip olabilirdi. Sabırsızca yatağında kıpırdandı. Nasıl bir manzarayla karşılaşacaktı? Doğal kaynakların tamamen yok olmamış olmasını umuyordu. Çünkü eğer öyleyse, dünya nüfusunun %80'i açlık sınırının da altında, hatta ölmek üzereydi. Tam bulaşıcı hastalıklarla ilgili olasılıklarını düşünmeye başlamışken kapı açıldı. "Haydi Syro, gel dışarı çıkalım." Bolgux' a korkuyla baktı. Bolgux, programın yaratıcısı ve aynı zamanda da Topluluk Psikolojisi öğretmeni idi. Syro onu çok severdi ve bu kadar gerginken onun o artık yaşlanmış yüzünü görmek onu biraz olsun rahatlattı. Birlikte odadan çıktılar. Syro şaşkınlıkla etrafına bakındı. Bütün duyuları dış dünyayı algılamak için çalışıyordu şimdi. Koridorda pek çok insan ona gülümseyerek bakıyordu. Hepsinin bakışlarında bir çaresizlik mi vardı? Yavaşça yürüdüler. Program binasının büyük çıkış kapısının önüne geldiklerinde Bolgux bir adım geri çekildi. "Evet Syro. Sıra sende..." Ve kapı ağır ağır açıldı.

YA DA EVREN:KAOSUN MÜKEMMEL DÜZENİ

"Bilimkurgu, bilimsel buluşların, teknolojik gelişmelerin, gelecekteki olay ve toplumsal değişimlerin insanlar üzerindeki etkilerini araştırıp, yansıtan sanat akımıdır diyebiliriz. Geleceğin arkeolojisi olarak da tanımlanabilir."

Tarih, elbette kendi kendini yazmaz. Öyle üst üste yığılmış, gelişmelerin, olayların, değişimlerin dondurulup saklandığı buzdolabı da değildir. Tarihin yazılması gibi bir eylemden söz ediyorsak, bunun nedeni, geçmişin devingenliğindedir. Buna dayanarak şöyle bir sav ileri sürülebilir: "Tarihi, aykırılar yazar, statükoculuğun üstüne."

Statükoculuğun isteği, tarihin hiç değişmeden kalması yani bitmesidir. Böylece, toplumsal dönüşümlerin (diyalektik yasalara göre) gerçekliği ve geçerliliği tarihle birlikte sonlanacak, "değişmeyen tek şey, değişimin kendidir" yasası, kulağa hoş gelen felsefi bir cümle olarak kalacak.

Globalleşme ya da yeni dünya düzeni (1789 Fransız Devrimi ile politik olarak doğan, 1800'lerin başlarında İngiltere'de sanayi devrimi ile ekonomik olarak olgunlaşan sistem günümüz için nasıl bir yeniliktir?) ya da yükselen yeni değerler her ne ise adını siz koyun, artık tarihin sonunun geldiğini müjdeliyor bizlere. Aman ne mutlu! Bundan sonra tarih gibi bir derdimiz yok. Ama statükoculuğun bir derdi var: Aykırılar!

Aykırı deyince, uzlaşmazlığı bir giysi (imaj) olarak kullanan, çıplak kaldığında genel geçerle sabunlanıp, bal tutan parmağını yalarlar durulanan, gemisini kurtaran kaptandırlar kurulanları kastetmiyorum. Söz gümüşse sükut tenekedir, ben yanmazsam sen yanmazsan biz yanmazsak diyebilenlerden söz ediyorum. Ya da en güzelini Sokrat söylüyor:

Sokrat ölüme mahkum edildiğinde,
Eşi : Haksız yere öldürülüyorsun ,diye ağlamaya başlayınca
Sokrat: Ne yani, demiş. Bir de haklı yere mi öldürülseydim?

"Tek kutuplu post modern dünya" modeli, suya sabuna dokunmadan iktidar düşünüy "nasıl olsa karşıtım (çelişenim) yok" üzerine kurarken, diyalektiğin "zıtların birliği" yasası da tozlu raflarda yerini almış oluyor (mu?)

Yeni dünya düzenine (yukarıdaki adlardan istediğinizi seçebilirsiniz) göre, insanlık için olup olabilecek en iyi sistem bu, daha ötesi yok. Ve artık yeni şeyler düşünmek, söylemek, geliştirmek ve uygulamak gibi beyhude uğraşlara girişmemeliyiz. Yevgeni Zamyatin'i anımsayanınız var mı? Biraz kurcalayın hafızanızı. Zamyatin'in uzun yıllar önce bir uyarısı vardı sanki! Eyvah! Yoksa Seattle'dakiler O'nu mu anımsadı?

Bakın şimdi birden, Dragan Babic'in "Son Sürgün" kitabı aklıma geldi. Kitap basımının yasaklanması ya da toplatılması ve dahi ola ki, basılıp toplatılmasa da okunmasının yasaklanmasını duyup, görmüştük. Ama mahkeme bu sefer kitabın "imha" sına karar verdi. Eyvah ki ne eyvah! Başımıza bir de Ray Bradbury çıktı şimdi.

Daha çok üreyin ki sizin için ürettiklerimizi (!) daha çok tüketebilirsiniz. (Adı "PIYASA EKONOMİSİ" olan bir üretim tarzı, nasıl insan için üretim yapar pek anlayamadım ama? Neyse işte.) Çoğalın, çoğalın, devam edin ...Ne? Harry Harrison mu? Neyin nesi, kimin fesi bu adam?

Kar ve güç tutkusu, acımasızca yapılan yarışmacılık, silahlanma çılgınlığı, hastalıklı bir toplumdaki bireylerin çaresizliği ve karanlıkta doğru yolu bulmaya çalışmaları. Hadi söyle söyle, şimdi kimi yumurtlayacaksın bakalım? Strugatski kardeşler mi? E aferin yani, hiç boşun yok.

Bugünün dünyası, insanların çabasıyla ortaya çıkmasına karşın, yine insanlar tarafından anlaşılammamaktadır. Nedir insanı insan yapan ya da insanı insanlıktan çıkaran şeyler? Yanıtı basit sorularmış gibi geliyor ilk bakışta. Ancak, yanıtlarını vermeye başladığınızda yeni sorularla karşılaşılıyorsunuz (her şey birbirine bağlıdır, tez, antitez, sentez, sentezin antitezi...)BK'nun makro evrenden mikro evrene, insana, yaşama dair sorulara yanıt arayışı, gelecek için ütopya önerileri ya da anti ütopya uyarıları herhalde onu vazgeçilmez kılıyor. Çünkü, BK yaşamamızın içinde her yanımızda."BK yaşamın ta kendisi. Vazgeçilmez olarak ."

Gerçek, siz ona inanmaktan vazgeçinceye kadar devam eden herhangi bir şeydir.

P.K.DICK

Değerli yazar abim Bülent Habora'nın aylık söyleşilerden birinde bana yaptığı teklifle Radyoda Bilimkurgu programını başlatmıştım. Albemuth dergisi, 'Radyoda Bilimkurgu'ya örnek olması için yukarıdaki başlığı koyarak ; İzmir merkezli 93.5 Batı Radyo'da her ayın üçüncü pazarı 11-13 saatleri arası hazırlayıp sunduğum 'Fahrenheit 451' adlı programın birindeki konuşmamın bir bölümünü sarı sayfalı sayısına almıştı. Temel olarak dört başlıkta ele aldığım Bilimkurgu anlayışları ile ilgili söylemimin radyodaki devamını aktararak yarım kalmışlığı tamamlamak gereğini duydum. Dergide yayınlanan sınıflandırma özetle şöyleydi :

1- Bilim ağırlıklı BK (Bilimkurgu). Mustafa Suyolcu bir başka Albemuth sayısında 'Saltık BK' olarak incelemiştir.

2- Uzay Operası : Macera ağırlıklı BK'lar. Uzay savaşları, yaratıklar, aşk, gerilim, korku, vahşet, tekmili birden.

3- Ütopya : Düş ülke. Olmayan yer. İdeal toplum. En mükemmel yaşam. Çölde serap yüreklerimizi serinleten.

4- Karşı ütopya : İp uçları şimdiki zamanda görünen kötü gidişatların gelecek boyutlarında işlenmeleri.

Radyodan devamla ; Genel olarak insanın geleceğini konu edinen Bilimkurgu tanımlarının çokluğu, onun sınırlarının çok geniş olmasından kaynaklanıyor.

Ne demek istediğimizi örnekleyerek anlatmaya çalışalım : Kitabevine gidip bir ana akım yazarının, yani konusu günümüzde yada geçmişteki herhangi bir dönemde geçen bir eser alıp okuduğumuzda yazarın ele aldığı belirli bir dönemin, belirli bir yörenin, belirli insanların yaşam ve karakterlerini izleyerek, yeni kişilikler tanıyarak bilgi ve duygularımızı zenginleştiriyoruz. Bu konuya daha çok şey ilave edilebilir. Ama kısaca ; yaşamı kavramamızda kaçınılmazdır. Onlarsız yapamayız. Bir Bilimkurgu sever de her kitap okuru gibi bunlardan nasibini alır. Ancak bununla yetinirse hep eksik kalan bir şeyleri hissedecektir. Dünü ve bugünü bilmek, insanı ve Dünya'yı kavramaya çalışmak iyi de ; Nereye gidiyoruz? Ya da Dünyamız, üzerinde taşıdıklarıyla nasıl bir gelecek(ler) olasılıklarına doğru zamanda yarınlara yolculuk yapıyor?

Nüfusla ilgili olarak bir örnek vermek istiyorum :

1650 yıllarında Dünya nüfusu : 500 Milyon. İki katına ancak iki yüzyıl sonra 1850 de ulaştı.

1850 de 1 Milyar olan insanın iki katına çıkmasına 50 yıl yetti.

1900 yılı 2 Milyar. İki Dünya savaşına rağmen 50 yılda yine katlandı.

1950 de 4 Milyar oldu. Şu an 2000 li yılların başlarındayız.

2000(3) 7 Milyara gidiyor Dünya.

2010 larda 10 Milyarı çoktan aşmış olacak insanlar. Nüfusun iki kat artışları için gereken yüzyıllar, elli yıllar, onlu yıllara indi. Nüfus başı başına sorun değil mi?

1966 da Harry Harrison, "Yer açın! Yer açın!" isimli romanının ön iç kapağında : "Çocuklar, umarım bu bir kurgu eseri olur." Temennisinde bulunmuştur. Dünya nüfusunun gidişatı pek de kurgu gibi görünmüyor, ne dersiniz?

Karşı ütopyalar insanlığın önünde geleceğe doğru akan yolun uyarı levhalarıdır. Ufukta gözden kaybolan yolda bizleri nelerin beklediğini bilmiyoruz. Ama insanlığın sahip olduğu Karşı ütopya yazarları üzerinde ilerlediğimiz yolu çok iyi inceleyip hemen önümüze işaretleri dikiyorlar. "Dikkat! Yolun bu yapısına göre ilerde keskin bir viraj olabilir. Ve elimizdeki bu araçlarla o viraja varmak insanlık için tehlikeli olabilir," gibi. Ve ben umarım ki fren yapma fırsatımız olur diyorum. Umarım firenler de tutar. Bu araçları bizler kullanıyoruz. Şu anı paylaşan tüm insanlar. Ama elimizdeki araçlarla geleceğe yol alırken tüm dünyanın çocuklarını da bu araçlarda taşıdığımızı unutmamalıyız.

(Ek'e) ek;

Yeryüzünün (düş) cennetleri : Ütopyalar

Ütopyalar az yazılır. Çünkü (herkes için geçerli) en iyiyi düşünmek çok zordur. Birinin cenneti diğerinin cehennemi olmasa da uymayabilir. Oysa herkese uyacak temel bazıları ele almak çıkış noktası olarak yeterlidir. Kimsenin kimseyi öldürmediği, sömürmediği aksine yardımlaştığı bir dünya. Toplum bilimcilerin saptadığı beş temel insani gereksinimin herkes için sağlandığı bir dünya : Herkese ev, aş, iş, sağaltım ve kültür, eğlence olanağı. Açın olmadığı, tüm hastaların acılarının dindirildiği, ağlayan tek çocuğun kalmadığı, çocuk haklarının, kadın haklarının, insan haklarının, hayvan haklarının Evrensel Beyannamelerinin yürürlükte olduğu bir dünya.

Böylesi bir geleceğe bugünden, bugün gerçeklerinden yola çıkarak nasıl ulaşabileceğimiz konusu işlenmiyor. Aslında Ütopyanın kendisi değil de, ona gidecek olan yol ele alınmalı bence. Ütopyalarda bu yoktur. Ne olduysa olmuş bir ütopya gerçekleşmiştir. Ve o Ütopyanın neye benzediği

anlatılır kitap boyunca. Dünyanın güncel gerçekleri Kara(Karşı) Ütopyalara benzemişken, savaşlar sürüyor ve binlerce çocuk ölecekken Ütopyaları, okumakta olduğum değil, okuyacağım kitaplar sırasına koyabilirim ancak. Ömrüm yeterse okuyacağım ve Ütopyalardan Ütopyalar seçeceğim. Hatta belki beşinci sosyal gereksinimimden biri olan eğlence hakkımı da kullanıp Fantazyaya bile okuyabilirim o zamanlar geldiğinde!

HABER NİTELİĞİNDE

Türkiye'nin ilk Bilimkurgu Fanzinini ve sonra da ilk BK dergisini yayımlayan; 1974 lerden beri yakın dostum Sezar Erkin Ergin 16 Ocakta TÜBİTAK'ta düzenlenen TBD Bilişim Dergisi Bilimkurgu Öykü Yarışması Ödül Töreni Davetlileri arasındaydı. Ayrıca Sezar E. Ergin, bir telefon görüşmemizde Yazın İzmir'e geleceğini belirtmiş ve İzmir'deki Bilimkurgucu dostlarına selamlarını iletmiştir.

Zühtü Bayar'ın Mart 2003' te başlattığı Bilimkurgu Ansiklopedisi tamamlanana dek her ay Bilim ve Ütopya dergisinden takip edilebilir. Abecesel olması nedeniyle ilk tefrikadaki dört sayfada Albemuth fanzini de yer almıştır. Yeri gelmişken Albemuth'un bir yıldız sisteminin ve ünlü BK yazarı P.K. Dick'nin bir romanının adı (Albemuth Özgür Radyosu) olduğundan da söz etmek isterim. Ansiklopedinin "Android" maddesinde sözü edilen "Altı Milyon Dolarlık Adam" dizisinden, belki bir dizgi hatası nedeniyle, "Beş Milyon Dolarlık Adam" olarak bahsedildiği dikkatimi çekti.

Mustafa Suyolcu'nun kasım 2002 tarihinde başlattığı "Bir Bilimkurgu Ansiklopedik Sözlük Denemesi" Albemuth'un ileriki sayılarında da devam edecek gibi görünüyor.

Albemuth fanzini şu an için Türkiye'de varolan BK dergi ve fanzin boşluğunda tek başınlığını (umuyorum geçici olarak) sürdürüyor.

Lull dergisi Ocak 2003 sayısında Albemuth'dan övgüyle söz etmiştir.

NEREDE BENİM ZİHNİM ?

Murat GÖÇ

Dördü de bir masanın etrafına toplandılar. Gözlerinde apaçık görülebilen sıkıntı ve zihinlerini kemiren sorulara verilemeyen cevapların yarattığı huzursuzluk ile önlerindeki boş kağıtlara baktılar.

Hepsi de uykusuzluğun verdiği boşluk ve temassızlık hissi ile birbirlerine bakmaya, birbirlerine dokunmaya korkuyorlardı. Bir süreden beridir dördü de, Bilim ve Kontrol Merkezi'nin teknik yapılandırma bölümüne yıllardır emek veren dört uzman yönetici de benzer rüyalar görüyorlardı. Kış vakti buz tutmuş bir yolda yürüyorlar, derken buz kırılıyor ve yol onları içine alıyordu; gözlerini açtıklarında -rüyalarında- uçsuz bucaksız bir denizde kökünden kopmuş bir nilüfer yaprağının üzerinde yol alıyorlardı; uzayın derinliklerinde kendilerini bir uzay mekiğinin içinde buluyorlar, ne söylenirse onu yapan, ne yaptığının farkında olmayan ve kendine öğretilen komutlardan başkaca bir komutu anlayamayan uzay maymunları oluveriyorlardı; birden tropik bir adada uyanıyorlar ve etraflarında "Karuna, Karuna -Dikkat! Dikkat!" diye bağrışan yüzlerce binlerce papağan görüyorlardı; bir çocuk bakımevinde uyanıyorlar, çocuk onlarla garip bir dilde konuşuyor ancak hiçbirisi de konuşulanan hangi dil olduğunu ya da kelimelerin ne anlama geldiğini anlamıyorlardı. İlk sözü Fredrick aldı.

- "Arkadaşlar, fazlaca uzatmayacağım,

hepimizin bildiği gibi bir süreden beridir yaşadığımız dünyanın ve hayatlarımızın bize ait olmadığına dair yoğun şüphelerimiz ve gördüğümüz anlamsız rüyalar sonucu bir toplantı yapmaya ve hayatlarımıza yön veren kelimelerin gerçek anlamlarını bulmaya karar verdik. Toplantıyı Jean'ın ofisinde yapmanın iyi olacağını düşündük zira bize yardımcı olabilecek bilgisayarlara merkezi ağ denetimine yakalanmadan bağlanmanın en kolay yolu buydu. Bu merkez, kavramların anlamlarını ve dili yeniden şekillendirerek toplumumuzu daha barışçı ve daha refah dolu bir toplum haline getirme görevini 27 yıldan bu yana başarılı bir şekilde yürütüyor. Hepimiz de bu sistemin kurulmasında ya da sürdürülmesinde bir şekilde görev aldık. Ancak sorun şu ki, biz bu sistem içinde eğitilmedik. Mümkün olduğunca kendi yarattığımız bilgi ve zihin kirlenmesinden uzak durmaya çalıştık. Ama artık biz bile kelimelerin ve kavramların gerçek anlamlarını hatırlayamaz durumdayız. Diyebiliriz ki yığınların hayatlarına egemen olan barışçıl yüzeysellik ve boşluk duygusu bizi de esir aldı.

Şimdi bilgisayar rasgele yöntemle bizlere birer kelime seçecek. 5 saniye içinde beyin fırtınası ile kelimenin çağrıştırdığı ilk kelimeyi kağıtlara yazıp birbirimize okuyacağız. Daha sonra bilgisayar bu çağrışımların standart beyin kontrolü ve kavram biçimlendirme programında yer alıp almadığını, başka bir deyişle anlamların bize mi yoksa standart eğitim

programına mı ait olduğunu belirleyecek. Şimdi hazırsanız başlayabiliriz."

Sandalyesine oturdu ve o da diğerleri gibi zihnin algılarını istenmeyen dış etkenlerden koruyarak zihnin istenen konuya yoğunlaşmasını ve zihinsel verimin artırılmasını sağlayan zihin yoğunlaştırıcı gözlüklerini taktı. Bu gözlükler onları kendi tasarladıkları zihin kirlenmelerinin ve bilgi saptırmalarının dışında, zihinlerinin gerisinde çocukluk çağlarının kirlenmemiş anlam dünyasına götürecekti ve ekranda gördükleri kelimenin duygulanımlar ve kişisel anılarla bezenmiş anlamına ulaştıracaktı.

Masanın tam ortasındaki halojen ekranda ilk kelime görüldü: SAVAŞ.

Dördü de dudaklarında anlamlı bir gülümseme ile kağıtlarına döndüler. 5 saniye geçmeden hepsi de kafalarını kaldırarak birbirlerine merakla baktılar.

"Evet, ilk kim başlıyor" dedi Theodor.

"Ben başlayayım" dedi Jean. "Benim kelimem BARIŞ."

"Benimkisi ise KAHRAMANLIK" dedi Fredrick.

"İTAAT" diye tamamladı Karl.

"Ben ise KAZANÇ yazmıştım" dedi Theodor.

Hepsi de şaşkınlık ve ümitsizlik içinde birbirlerine baktılar.

"Durun hemen karartmayın yüzlerinizi. Bu daha ilk kelime, öyle değil mi?" dedi Jean gülmeye çalışarak. Gözlük ilk kelimedede başarısız olmuştu. Bulunan kelimelerden hiçbirisi kendi kelimeleri değildi. Onlar değildi o kelimeleri oraya yazan.

Bir kelime daha görüldü ekranda: SEVGİ. Kolay bir kelime olduğunu düşünerek sevindiler. Hemen kelimelerini söylediler ardı ardına: KARŞILIKLILIK, YÜCELTME, ÖZSEVİ, SAHİPLENME.

Yine olmamıştı, bir türlü kelimenin gerçekte ne anlama geldiğini hatırlayamamışlardı. Huzursuz bir yüzle bilgisayar ekranına baktılar. Yeni kelime çoktan görünmüştü bile ekranda: TELEVİZYON

Hepsi de bitirdiler hemen ve bu sefer çaresizlik içinde tekrarladılar kelimelerini: EĞLENCE, BİLGİ, ÖZGÜRLÜK, İLETİŞİM.

Bir tek kelime bile etmeden bilgisayarın sonraki kelimeyi göstermesi talimatını verdiler. Kelime aleyhine gibi görüldü ekranda: PARA

Hızlıca yazıp yüksek sesle okudular kelimelerini, seslerinde umuttan eser yoktu, daha çok Sisyphus'un anlamsız inadı: REFAH, GÜÇ, EŞİTLİK, AMAÇ.

"-Son bir kelime daha" dedi Fredrick. Bilgisayar ekranına baktılar son bir kez. Kelime ekranda intikam almışçasına görüldü : İKTİDAR.

Bitirdiler bir çırpıda yazmayı ve korku ile birbirlerine baktılar: OTORİTE, PAYLAŞIM, DOĞAL SÜREÇ, KONTROL.

Hepsi de tükenmişlik içinde arkalarına yaslandılar ve gözlüklerini çıkardılar. Kelimelerin tümü de vakti ile şartlandırma programlarına kendi elleri ile girdikleri kelimelerdi, gerçek değillerdi, belirli bir amaçla, sığlaştırmak, korkutmak, tek tipleştirmek, yabancılaştırmak üzere tasarlanmış kelimelerdi; yıllardan beridir bilinçaltına hükmeden sesli ve görüntülü mesajlarla, okullar, televizyon programları, kitaplar yoluyla kalabalıkları şartlandırmada kullanılan kelimelerdi; düşünmeyen, paylaşmayan, risk almayan, sorgulamayan yığınlar içindi; öyleyse onlara ne olmuştu. Sistemin kontrolünü ellerinde tutuyorlardı; peki onların kontrolü kimdeydi ?

Rahatsızlık içinde kalktı sandalyesinden Theodor. Bilgi ve Kontrol Merkezinin tüm şehre hakim penceresinden dışarıya baktı. Dışarıda hayat son derece uyum içinde, sessiz ve sakin akıp gidiyordu. "Nerede benim zihnim" diye sordu kendi kendine; binlerce kez sorulmuş bir soruydu bu belki de ama gariptir Theodor ilk defa soruyordu.

PRATİK ÜTOPYALARDAN Hasan El Sabah ve Alamut Kalesi.

Günümüzde Junk, köktendincilik söylemleri ile ele alınan Hasan Sabah efsanevi bir kişilik haline gelmiştir. 11. yüzyılda, Kahire'deki Fatimi halifeliği yoksul Müslüman halka, Kuzey Afrika'nın Hıristiyan ve Yahudi nüfusuna ağır baskı ve zulüm politikası güdüyordu.

İsmaililerin bir kolu, halifeliliğin bu baskı ve zulmüne karşı isyan ederek direnişe geçtiler. Hasan Sabbah'ın çevresinde toplanan bir grup direnişçi Alamut kalesini ele geçirdi. Kale çevresinde oluşturdukları otonom bölgede, ortaklaşmacı bir hayat kurdular. Despot merkezli iktidara karşı Alamut kalesini bir "Yeryüzü Cenneti" haline getirmeye çalışmışlardır.

İngiliz şair ve Frankenstein'in yazarı Mary Shelly'in eşi P. Shelley'in 1814'te yazmaya başladığı tamamlanmamış "Suikastçiler" ütopyasının esinini Alamut deneyiminden almıştır. Hasan Sabbah'ı geleceğe taşıyan bir BK örneği olarak, Zelazny' in "Bu Ölümsüz" romanı ele alınabilir.

Işık Hızı

Fizik bilgilerimize göre, evrenimizde ulaşılabilir en yüksek hız. Yaklaşık 300.000 km./sn. lik bu hız, ilk anda olağanüstü yüksek ve her yere ulaşmaya yeter bir izlenim bırakmakla birlikte bu tanımın özellikle ikinci kısmına inanmak artık mümkün değil. Işık hızı ile kendi güneş sistemimiz içinde bile gerek ulaşım gerekse haberleşme ile ilgili sorunlar olacağı açıktır. Bu düşünceyi evren boyutlarına taşıdığımız zaman ise haberleşme ve/veya ulaşımın ne kadar olanaksız olacağı açıktır. BK'da ışık hızı, tüm bu yetersizliklerine rağmen uzay yolculukları için oldukça sık kullanılmış ve kullanılmaktadır. Uzak yıldız sistemlerine yolculuklar için ışık hızına oldukça yakın hızlarda hareket eden ve kendine yeter bir eko sistem ile donatılmış yıldız gemileri, hatta çok daha yavaş hareket eden ama neredeyse küçük bir gezegen boyutlarında yapılar BK'nun sevilen ilgi gören temalarıdır.

Işık hızı ile yapılan yolculukların bir diğer dezavantajı da zaman ile ilgili sorunlardır. Bu hızda hareket etmekte olan bir nesne ve içindekiler için zaman, örnekle dünyada kalan diğerleri için çok daha ağır geçmektedir. Pratikte bu sorun ışık hızıyla yolculuk yapan kişi veya kişilerin yolculuklarının sonunda dünya ya döndüklerinde, tanıdıkları bildikleri kimseyi bulamayacakları anlamına gelmektedir. İkizler paradoksu olarak tanımlanan bu olgu için henüz hiçbir çözüm bulunamamıştır.

Hiper Uzay

İçinde varlığımızı sürdürdüğümüz, algıladığımız, bildiğimiz herşeyi barındıran evrenimizden daha farklı fizik kurallarının geçerli olduğu kabul edilen yer. Bu kavram, uzayın büyüklüğü karşısında, mesafelerle başa çıkmak için ortaya atılmış ışıktan hızlı yolculuk etme kavramlarının en ünlülerinden biridir. Amerikalı bilimkurgu yazarı Isaac Asimov'un "Robot" ve "Vakıf" seri kitaplarında kullanılan yolculuk yöntemi budur. Binlerce hatta yüz binlerce ışık yılı uzaklıkların konu edildiği bu romanlarda, uzaklıklar hemen hemen hiç zaman almayan bu yöntemle geçilmektedir. Bu arada 1 ışık yılı yaklaşık 9.471.168.000.000 Km.lik bir uzaklığı ifade etmektedir. Hiper Uzay yolculuğu bu devasa uzaklıkların çok kısa bir zamanda geçilmesini sağlamaktadır.

Solucan Deliği (Worm Hole)

Bilimsel adı Einstein-Rosen Köprüsü olan bu kavram yaygın olarak "Solucan Deliği" olarak kullanılmaktadır. Birçok BK öykü, roman ve filmde çok uzak mesafeleri aşmak için kullanılan bir yolculuk yöntemi olarak işlenmiştir. Uzay-zamanda birbirinden uzak iki nokta arasında hemen hemen hiç zaman harcamadan ve normal hızlarda (ışık hızının altında) yolculuk etme gibi bir olanak sunan kavram astronomik uzaklıklara başatmak için mükemmel bir olanak olmuştur. Ünlü TV dizisi Stargate (Yıldız Kapısı) bu kavram çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Solucan deliklerinin çalışma prensibi basit olarak şöyle anlatılabilir. Düz bir yüzeyi, örnekle bir mektup kağıdını uzay olarak düşleyin, kağıdımızın uzak iki köşesini kıvrarak olabildiğince birbirine yaklaştırın, en uzak iki uç şimdi üstüste. Bu yakınlıkta bir uçtan diğerine küçük bir hareketle geçmek mümkün. Geçiş işleminden sonra kağıdımızı eski düz haline getirelim işte neredeyse hiç zaman harcamadan olası en uzak mesafeye ulaştık. Solucan deliği, örneğimizdeki kıvrılan kağıt gibi evrendeki iki noktayı bükerek böyle bir geçişe olanak vermektedir.

Kara Delik

İnanılması güç büyüklükte çekim gücüne sahip bölgeler, çekim gücü o kadar güçlüdür ki evrenimizde bilinen en büyük hız (ışık hızı yaklaşık 300.000 km./s) bile ondan kaçamamaktadır. Bu muazzam çekim kuyularına "Kara Delik" denmesinin nedeni de budur. Günümüzde kabul edilen teorilere göre bir kara delik nükleer yakıtını tüketmiş, belirli bir kütleyle sahip yıldızın kendi üzerine çökmesiyle oluşmaktadır. BK'da kara delikler çok sık kullanılan öğeler. Varlıklarıyla uzay-zamanı çarpıtan, büken bu çekim kuyularından yaralanılarak çok hızlı seyahatler ama daha da önemlisi zaman seyahatleri ortaya konmuştur. Bir diğer kullanım yolu da bir evrenden başka bir evrene açılan kapılar olarak kullanımlarıdır.

Warp Hızı

BK'daki en yüksek hızla yolculukta kullanılan ölçme birimi. Hiper uzay veya solucan deliği yöntemlerinden farklı olarak yolculuklar bildiğimiz uzay ortamında gerçekleştirilmektedir. Bugünkü fizik araç ve anlayışlarımız açısından Warp hızı sadece teorik bir konudur. BK'da ünlü "Star Trek" dizisinde kullanılan bu kavram şimdilerde gerçek yaşamda yer alacak gibi görünmemektedir. Bahsettiğimiz dizilerde bu hız Warp 1 den 9.999999'a kadar kullanılmaktadır Warp 10 sonsuz hız olarak tanımlanır. Rakamlar arasındaki ilişki ise geometrik değildir. Örnekle Warp 1 ışık hızına eşitken Warp 2 ışık hızının 10 katı Warp 3 ise 39 katı olarak kabul görür.

Kaçtım. Annemle babam beni o berbat yere göndereceklerdi, biraz olsun çocukluğunun farkına varma şansı olan hiçbir çocuk orada bir gün yaşayamaz. Son üç yıldır er geç gideceğimi biliyordum ama bu günün geleceğini sanmıyordum sanırım. Hazır değilim, gitmek istemiyorum. Neden benden kurtulmayı bu kadar çok istediklerini anlamıyorum. Hiçbir zaman çok kötü bir şey yapmadım.

Annesinin ya da babasının Q-testi sonuçları 16.0'ın üstünde olan bütün çocukların gönderildiği yere gideceğim, bir Evrensel Eğitim Sistemi Yoğun Program Merkezi'ne, annemle babam bunun benim için en iyisi olduğunu düşünüyorlar. Gideceğim YoProM çok uzak, daha çok çaba gösterseydim durumun farklı olabileceğini, şu andaki puanımla ancak oraya gidebileceğimi söylüyorlar. Oysa daha hazırlık programını bitilmedim, beklemek istemiyorlar, hemen gitmemi istiyorlar. Ve olabildiğince uzak olmamı istiyorlar. Bundan eminim. Onları hayal kırıklığına uğrattım. Üzgün olduğum doğru, ama hiç pişman değilim.

Ne olursa olsun, ben artık bir YoProM'da yaşamak istemiyorum. Hapishaneden farksız. Oradaki çocuklar birer kalıcı programa kayıtlı görünüyorlar ama 12 yaşından sonra farklı ilgi alanlarında birçok 'evrensel' bilimsel projeye katılıyorlar. Hiç kimse katıldığı bir projeden çıkamıyor, ama ilgi alanı değiştiğinde yeni projelere kaydoluyorlar. Geçici sürelerle farklı projeler üzerinde çalışıyorlar, herkesin her an ilgi alanı değişebiliyor, bu da projelerin canlı ve esnek kalmasını sağlıyor. Hayatları dev bir ağa bağlı bir terminalin başında geçiyor, binlerce kişinin yıllarca oluşturduğu birikimi kısa sürede edinip, üstüne kendi birikimini koyup, ağa geri veriyorsunuz. Buna iletişim deniyor, evrensel bilginin dinamik akışı, dev bilgi denizine yağın damlalar... Hayatlarında bir kez olsun birbirlerini görmedikleri halde günlerinin 20 saatini aynı interaktif monitörde harcayan milyarlarca küçük insan, o anda yaptıkları şeyden başka hiç bir şey düşünmeyen kafalar ve yalnızca detayları görebilen gözler. Sun Anne 'mum çocuklar' diyor. Her bunu söyleyişinde annemin son zamanlarda ne kadar sık beni mum etmekten bahsettiği geliyor aklıma.

'Evrensel' olmayan projeler gizli. Sifrelerle ve gard-prolarla korunuyorlar, onları seçemiyorsunuz, ama eğer seçilirseniz YoProM'dan alınıp SerProM'a gönderiliyorsunuz. Herkes bunun muhteşem birşey olduğunu düşünüyor, bense tamamen kaybolmak olduğunu biliyorum. Dile'nin annesi, Sun Anne böyle düşünüyor, ve kim ne derse desin, bence haklı.

Bir yıl önce olsaydı YoProM'a biran önce gitmek için can atıyor olurdum. Ama şimdi her şey farklı. Artık çok geç. Artık burada bir hayatım var.

12 yaşındayım. Bir yıldır hayatımda YoProM'a hazırlık programının seviyelerinden başka şeyler var. Dile var. Bir arkadaşım var, o benim için her şeyden daha değerli, onunla başka kimseyle yapamayacağımız şeyler yapıyoruz. Biz, oynuyoruz...

Dile sitenin dışında bir evde oturuyor. Bazı geceler, zaman kazanmak için bilgisayarımda bir molekül simülasyon programı çalıştırıyorum. Annem ağda projeden projeye geçerken beni yoklar, monitörümü uyku modunda yakalarsa ne yaptığımı merak edebilir. Yine de riski göze alıp mutfağa kaçıyorum. Tezgahın üstünde, karanlıkta oturup Dile'lerin uzaktan görünen evlerine doğru bakıyorum. Dile'lerin ışığı hep yanar, annesi dikiş diker. Dile'yi ve annesini hayal ederek camdan bakmak için yalnızca yarım saatim olur. Her altı saate bir, hazırlık merkezine bir e-ödev göndermek zorundayım. En az altı saatte bir... Çünkü hazırlık programında hız önemli. Programı kaç saatte bitirdiğinizi sayıyorlar. İlk iki yıl çok hızlıydım, programın çok önündeydim. O hızla devam etseydim şimdiye kadar çoktan SerProM'a kapatılmıştım. Son üç aydır yalnızca geceleri çalışıyorum. Annem çok kızgın, gündüz hiç bir şey yapmadığımı düşünüyor, ona söyleyebileceğim bir şey yok, istediğini düşünmesine izin veriyorum. Gündüzler bana lazım.

Gündüzler oyun içindir.

Oyun çok basit. Hemen her gün oynarız ama en iyi sonuçları güneşli ve rüzgarsız günlerde alıyoruz. Skorlarımızı hava koşullarına göre değerlendirebiliriz, bir rüzgargülümüz, ışık için de bir şiddet-ölçerimiz var. Barometre de var ama ona pek aldırıyoruz. Asıl hazinemiz kronometremiz.

Dile'lerin evinin çatısında oynarız. Teras'ta. Sun Teyze ve Dile oraya Teras derler. Burası sitenin 800'er dairelik binalarına hiç benzemiyor. Dört katlı. İlk iki kat boş. Üçüncü katta evsahibi oturuyor. Dördüncü kat ve Teras Dile'lerin. Evleri küçücük, yalnızca bir ev, ağa bağlı bile değil. Bu o kadar güzel bir şey ki, Dile'nin ve annesinin bir terminalleri olmadığına uzun zaman inanmadım, ama yok işte. Q-testine hiç girmemişler. Onlar özgür. Hazırlık programları, e-ödevler, saat saymalar, sıralamalar Dile'nin umranda bile değil. Annesinin de değil. Evlerinde Sun Anne'nin gençliğinden kalan kitaplar var. İçlerinde sınırlı bilgiler var, ve aslında her bakımdan yetersizler. Hatta bazılarında bilgi bile yok, sadece biri bir şey anlatmış, canı ne isterse onu. Ne kadar kalın olursa olsun bir kitaba çok az şey sığıyor, üstelik ne anlattığını anlamak için baştan sona okumak gerekiyor, bu da uzun sürüyor, yine de kabul etmeliyim ki güzel kokuyorlar.

Biz küçük odada kitapları karıştırırken Sun Anne içeride dikiş diker. Orası sihirli bir dünya, her

verde iğneler, boncuklar, makaralar, kumaş parçaları var. Sun Anne'nin makinası kumaşın üzerinde koşarken çılgın takırtılar çıkarır. Bazı günler Sun Anne bize hayatımda hiç benzerini görmediğim kekler pişirir. Dile'ler hep böyle şeyler yerler. Bunların tadını çok severim ama en çok pişerken çıkan kokuyu severim. Sun Anne çok eskiden sebze ve meyvelerin yerden çıktığını ve sokaklarda bile satıldığını söyledi, ama o şaka yaparken bile yüzü ciddidir, o yüzden doğru olup olmadığına karar veremedim. Her neyse, şimdi laboratuarda üretildiklerini biliyorum, annem bu projede çalışıyor. O yüzden eve kimsenin varlığını bile bilmediği yeni sebzeler getirir bazen. Ama bizim evde asla yiyecek kokusu olmaz. Dilelerin evinde her şey çok güzeldir, her şeyin tadı, kokusu, gürültüsü vardır. Yine de en güzel şey Teras'tır.

Çünkü oyunun oynanabileceği tek yer Teras'tır. Teras'ın duvarına çıkarız. Çapraz iki köşede dururuz. Sonra birer çığlık koparıp koşmaya başlarız. Başladığımız köşelere döndüğümüzde tekrar haykırırız, bütün gücümüzle. Sonra, yüreğimiz ağzımızda, duvardan atlayıp terasın ortasında yerde duran kronometreye bakmak için koşarız.

Kronometre iki luplu, biri benim diğeri Dile'nin ses frekansına ayarlı. Bunu babamla yapmıştık. Dile bu aleti oyuncak bebeği gibi sever, onu okşadığı, öptüğü, mendiline sardığı, geceleri yastığının altına koyup uyuduğu olur. Onun için gizemli bir kutu, haykırınca çalışan bir ışık oyunu, bir oyuncak. Benim için öyle değil, tüm ayarlarını silip yeniden yapabilirim, frekans aralıklarını, rezonans toleranslarını ezberliyorum. Yine de bunların hiç önemi yok. Ne olursa olsun, bir tur koştuğumuzda, bütün bu aptalca hesaplamalar, çalışma prensipleri ve hassas ayarlar kafamdan uçup gider. Kronometrenin nasıl çalıştığının hiç bir önemi kalmaz. O duvardan atlayıp, son çığlıklarımızın çetelesini görmek için koşarken kafamda hiçbir şey yoktur, yalnızca göğsümde çılgınlık dolu bir çarpıntı, ayaklarımın altından hızla kayan yükseklik duygusu, üstümde içimdeki açlık kadar geniş gökyüzü ve gözümün ucunda, karşımdan koşarak gelirken mat, sarı, upuzun saçları havada uçuşan Dile vardır.

Burası gerçekten yaşadığım tek yer. Mutfağı kek ve ekmek kokan bu ev, Teras duvarları'nın -düşmekle ölmek arasındaki belirsizliğinin- kışkırtıcı yüksekliği, Dile'nin keskin çığlığıyla havada uçan saçları, Sun Anne'nin iğne batınca kanayan işaret parmağını emişi ve ben, biz gerçek dünyayız.

Yarın YoProM'a gitmeyeceğim. Biraz önce evden kaçtım. Yanıma eşya bile almadım, yalnızca bir yastıkla bir battaniye. Burada olduğumu Dile bile bilmiyor. Beni bulmaları uzun sürmez, bunun farkındayım. Yine de, geçirebildiğim her dakikayı burada geçirmek istiyorum. Burada bir hayatım var.

İDEOLOJİ, YENİ/POSTMODERN ORTA SINIF ve BK

Barış DEMİRÖZ

Hakim sınıflar, ezilen sınıfların en seçkin üyelerini asimile edebildikleri ölçüde, tahakkümleri daha istikrarlı ve tehlikeli hale gelir.

-Karl Marx, Kapital

Orta sınıf dendiği zaman, arzu ettiğimiz gelecek 'kurgu'suna ulaşmak için gösterdiğimiz çabada, ideoloji ayağı ağır basıyor. Çünkü herhangi bir akım, orta sınıflar üzerinden meşruiyetini sağlamak durumundadır. Bu sağladığı meşruiyet üzerinden alt sınıfları ikna eder (Tabii ki alt sınıfları ikna etmek için tek başına orta sınıf üzerinden sağlanan meşruiyet yetmez, ama gereklidir.). Orta sınıflar tarihte her zaman ilericiğin motoru, aydın adayı olmuşlardır. Kabaca bir analiz yapacak olursak, alt sınıflar kadar 'yoğun' değildir ve üretim ilişkilerinde üst sınıfların sahip olduğu yere de sahip değildirler. Bu gerilimin sonucunda, verili olan kalıpların dışında idrak ve düşün çıkar. Sonunda, bu doğal niteliğinden dolayı ilerici potansiyeline ulaşırız. Orta sınıfların bu istenmeyen işleri yapmaktan alıkoyacak yegane şey ideolojidir, egemenler de bunu kullanmaktan geri durmazlar.

Yeni orta sınıf ne yapıyor?

Kapitalizmin yeniden yapılanmasıyla beraber,

oluşan yeni orta sınıf profilini Ali Şimşek bir yazısında şöyle tanımlıyor:

"[Yeni orta sınıfın özelliklerinin, - B.E.D] Öncelikle ironi (alay) ve daha sert haliyle de parodi (dalga geçmek) olduğunu söyleyebiliriz. Ele avuca gelmez bu ironik tavıra yeri geldiğinde buz gibi bir mesafe (cool) ve hırçınlık, kayıtsızlık (kinizm), haz düşkünlüğü, entelektüel faaliyetlere karşı "doymaz" bir ilgi ve dünyanın bütün renklerine açıklık (çokkültürlülük) da eklenmelidir. Bu haliyle cahil ve ciddi yuppielerle karşılaştırıldığında bu jestlerde liberalizmden 60'larm karşı kültür hareketlerine Woody Allen'in ince ve şehirli mizahından Pop Art'a birçok kaynaktan etkilenme görmek mümkün.

ironik tavır öncelikle toplumun diğer sınıflarına (özellikle altta olanlara) karşı farklılığını korumak için başvuru bir stratejidir. İroni adlandırarak ve kod çözerek ilerler. Dışlayıcı değil "samimi ve kucaklayıcı" bir izlenim verir, özellikle kendisinin de bağrından çıktığı orta sınıfın bütün alışkanlıklarını (habitus), jestlerini, gündelik rutinlerini, onların yaşadığı, sıkıldığı ama "söylemediği" her şeyi "üzerinde konuşulur" duruma getirir. Daha teknik bir kavramla ifade etmek gerekirse sürekli bir "söylem çözme" faaliyeti içinde bulunmak, "ben seni çözdüm "ün güveni ve imtiyazıyla bakmak söz konusudur."

Yeni orta sınıf ideolojisi(zlığı)nin beslendiği kaynaklar çok yönlüdür: ekşi sözlük(internet), cnbc-e (tv), fantastik-kurgu (kitap) alanlarında verilebilecek en keskin örneklerdir. Bütün bunların özünde yatan ise postmodernizmdir. Burada kritik olan yeni orta sınıfın,

ideolojisini besleyen kaynaklar nedeniyle, Ali Şimşek'in de belirttiği gibi, entelektüel uğraşlara hevesi, eğilimi olmasıdır. Böylece, yeni orta sınıfın "okuma" gizli gücünden söz etmek mümkün.

BK'nın oturduğu yer

Söz ettiğimiz bu "okuma" gizli gücü sonucunda, yeni orta sınıf "Çok sağlam tribi var abi." olana, "hem çağdaşım, hem de bohemim" fikrini üretene yöneliyor. Dolayısıyla, Dostoyevskiler, Steinbeckler bir grup meraklı orta sınıf dışında ilgi görmüyor. Kuşkusuz Klasik roman hala geçerlidir, fakat işlevini yitirmiştir. Tam da burada BK devreye giriyor. BK yeri geldiğinde "tribal" olabiliyor, görünüşte kimsenin başıboşluğuna laf etmiyor. Aslında BK alışılmış duygu ve düşünce

biçimlerinin (egemen ideolojinin) dışına çıkar. Bunu yaparken de okuyucuyu dış gerçekliğe yabancılaştırır. Sonuç olarak, orta sınıfa arzu edebileceği bir gelecek perspektifi yaratır. Böylece orta sınıfa sorumluluklarını hatırlatır, boş vermişliğine çomak sokar.

BK'nın nitelikleri, onu ideolojik kuşatmayı kırarak yazın türüne çevirir. Egemen ideolojiye sadece karşı durmakla yetinmek istemedi de olsa düzen içine çekilmeye açılan yoldur, çünkü yerine başka bir şey koymadığımız sürece kendimizi egemen ideoloji üzerinden tanımlamış oluruz. BK bize dayatılan normaları, kültürleri yıkmakla kalmaz ona alternatiftir! BK metafizik olmadığı için okurunu gerçek hayata çeker. Güzel günler görmek için illa ki Bilimkurgu.

BİLİMKURGU DERGİCİLİĞİ

Murat GÖÇ

Bilimkurgu yayıncılığı tarihi bir çok inişlere ve çıkışlara ve daha çok gönüllü maceraperestlerin ve cefakar bilimkurgu severlerin omuzlarında yükselmiş bir çok çabaya sahne olmuştur. Bu karmaşık tarih içinde bilimkurgu dergilerinin tarihi, en azından bu alana baş koymuş insanların anısını canlandırmak adına, incelenmeye değerdir. Bu yazıda, elden geldiğince bilimkurgu dergiciliğinin tarihini anlatmaya, önemli dergilerin ve bu alanda çaba göstermiş insanların isimlerini anmaya ve bilimkurgu dergisi çıkartmaya niyetli atılgan kahramanlara yol göstermeyi amaçlıyoruz. Dergicilik tarihinde yer alan dalgalanmaların sebepleri ve dergilerin içerik ve yapılarındaki değişimlerin incelenmesi çok daha derin bir analiz gerektirdiği için bu yazının kapsamı dışında bırakılmıştır. Kaynakların sınırlı olması ve yeterince yayın olmaması sebebi ile araştırma Amerika Birleşik Devletleri ile sınırlandırılmak zoruna kalınmıştır.

Bilimkurgu dergilerinin tarihi, amatör / yarı-profesyonel yazarların kısa hikayelerini yayınlatabilmesi, bilim ve bilimkurgusal yapıtlar üzerine yapılan inceleme ve araştırma yazılarına yer verebilmesi ve bilimkurgunun sayısı neredeyse seveni kadar çok olan tanımına uygun olarak birbirinden farklı alt kültürlere hitap eden birbirinden farklı içerik ve yapıda yayınlanabilmesi sebebiyle neredeyse bilimkurgu tarihi kadar eskidir ve her dönemde bir şekilde yaşamını sürdürebilmiş ve popülerliğini yitirmemiştir.

20. yüzyılın başında basın sektöründe görülen gelişmeye paralel olarak bilimkurgu dergileri de kendini göstermeye başlamıştır. Bu dönemde basılan ARGOSY ve ALL-STORY dergileri bilimkurgu olarak tanımlanabilecek öyküleri yayınlayan ilk dergiler olarak anılabilir. İngilizce de basılan ve ilk önemli bilimkurgu dergileri sayılabilecek yayınlar THRILL BOOK (1919) ve WEIRD TALES (1923) dir. Ancak ne var ki bu dergilerin yayın politikası bilimkurgudan ziyade korku

ve büyülerle örülmüş hikayeler üzerine kurulmuştu.

Hugo Gernsback'ın SCIENCE AND INVENTION dergisi bilimkurgu hikayelere ve makalelere ağırlık veren ilk gerçek bilimkurgu dergisi sayılabilir. Özellikle Ağustos 1923 sayısı sadece bilimkurguya ayrılmıştı. 1924'te SCIENTIFCTION adı verilecek bir dergi için abonelik ilanı vermişti. bu dergi hayata geçmedi ancak Gernsback'ın bulunduğu terim saltık bilimkurgu yazarlarının eserlerini tanımlamak için uzun süre kullanıldı. Nisan 1926'da AMAZING STORIES yayınlanmaya başladı. Gernsback'ın çıkardığı bir başka dergi AMZ içerik açısından çok başarılı sayılmasa da 100.000 i aşan satış rakamlarıyla özellikle gençler arasında bilimkurgunun yayılmasına katkıda bulundu. Gernsback 1929 yılında iflas ederek bu dergiyi kapattı ancak AMAZING STORIES QUARTERLY ve WONDER STORIES QUARTERLY ile kendine has bilimi öne çıkartan saltık bilimkurgu görüşünü pekiştirme fırsatı buldu. Gernsback'ın bu çabalarına bir karşılık Clayton dergi zincirlerinin çıkardığı ASTOUNDING SCIENCE FICTION (ASF) ile geldi. ASF macera hikayelerini ve süper kahramanları önce çıkararak bilimi ikinci plana itti; böylelikle kaçınılmaz olarak içerik kalitesinden ödün verdi ve bilimkurgu kategorisinden uzaklaştı. ASF, AMZ ve WONDER STORIES dergileri 1939'a kadar bir çok el değiştirdiler de, diğer kısa süreli bk dergilerinin aksine varlıklarını sürdürdüler ve Amerikan bk dergiciliğine damgasını vurdular.

Bilimkurgu dergiciliğinin 30'lu yıllarda niceliksel yükselişinin ardında, Büyük bunalım yıllarında sıkıntılar içinde yaşayan ve sığınacak kahramanlar ya da uzak hayal dünyaları arayan kitlelere ucuz bir eğlence olanağı sunması yatmaktadır. Asıl patlama on yılın sonunda, 1938 yılında MARVIN SCIENCE STORIES ve hemen ardından 1939 yılında UNKNOWN (Bilinmeyen) ile yaşandı. Kadrosunda Sturgeon, Vogt ve Heinlein gibi yazarları barındıracak

olan UNKNOWN dergisi bilimkurgu dergiciliğinde büyük bir adım oldu ve Amerikanın savaşa ve savaşın getirdiği sıkıntılar ve sınırlandırmalarla boğuştuğu 1940'lı yıllarda, DYNAMIC SCIENCE STORIES, FUTURE FICTION, PLANET STORIES, SCIENCE FICTION, STRANGE STORIES, FAMOUS FANTASTIC MYSTERIES, ASTONISHING STORIES, CAPTAIN FUTURE, COMET, SCIENCE FICTION QUARTERLY, SUPER SCIENCE STORIES, FANTASTIC NOVELS, COSMIC STORIES ve STIRRING SCIENCE STORIES gibi bir dolu derginin yolunu açtı. Asimov, James Blish, Damon Knight, C.M. Kornbluth, Robert A.W. Lownders, Frederik Pohl ve Donald A. Wollheim gibi yazarlar ve neredeyse tüm fütüryanlar kariyerlerine bu dergilerde başlangıç yaptılar. İkinci Dünya Savaşı sırasında bir çok dergi ekonomik sebeplerle yayınına son verdi ve ancak birkaç dergi 1950'li yılları görebildi. Bunlardan en önemlisi ASF, daha çok yeni yetmelere hitap eden diğer dergilerin aksine hedef okuyucu kitlesini yetişkinler arasından belirledi. Bu seçim derginin görünüşü ve içeriğini büyük ölçüde belirledi; kapağında robotlar ve uçan daire resimlerinin yerini uzaylılar tarafından tehdit edilen "cins-i latifler" kaplamaya başladı. ASF'nin artan tirajına ve içeriğindeki değişime AMZ eskisine oranla daha okültist bir içerikle karşılık verdi.

1940'ların zor şartları ve değişen okur yapısına uyum göstermekte zorlanan bilimkurgu dergilerine savaş sonrasında bir çok yeni dergi eklendi. Savaş sonrasında görece refahı ve özgürlük ortamı hem THE MAGAZINE OF FANTASY AND SCIENCE FICTION ve GALAXY SCIENCE FICTION gibi ASF'nin elinde tuttuğu yetişkin okuyucu potansiyelini hedefleyen büyük bütçeli dergileri hem de FSF ve Gal gibi edebi özellikleri daha çok öne çıkan ve bilimkurgunun bilimsel yanından ziyade toplumsal eleştiri ve hiciv yanını öne çıkaran dergileri yarattı ve bu üç derginin piyasa hakimiyeti neredeyse 1970'lere kadar sürdü.

1950'li yıllarda özellikle televizyonun ortaya çıkışı ve ucuz dergicilik sektörünün genel anlamda çökmesi ile birlikte sayıca çok ama ömürleri kısa bir çok bilimkurgu dergisi sahnede bir göründü ve hemen ardından kayboldu. Weird Tales 1954'te, Famous Fantastic Mysteries 1953'te, TWS, Startling Stories ve Planet Stories dergileri 1955'te yayına hayatlarına son verdi. 1930'lu yılların ünlü dergileri içinde yalnızca AMZ bu hengame içinde varlığını sürdürebildi. AMZ dışında 1960'lı yıllara gelebilen nadir bilimkurgu dergileri ASF (ismi Analog olarak değiştirilmişti), Fantastic, FSF, Gal ve IF olarak sıralanabilir. Bunlardan Gal ve IF dergilerinin editörlüğünü Frederik Pohl yaptı ve daha çok bilimkurgu macera öykülerine yer veren IF ardarda üç Hugo ödülü aldı. 1966 yılında Orbit antoloji serilerinin yayınlanması bilimkurgu dergiciliğine yeni bir bakış açısı getirdi. Antoloji bir ilk

değildi daha önce de, 1955 yılında Frederik Pohl STAR SCIENCE FICTION STORIES'in editörlüğünü yapmıştı, ancak Orbit serisi, dağıtım ve okuyucu sorunu yaşayan dergicilik sektörüne karşın kitap formatında daha seyrek çıkan ve böylelikle belirli bir okuyucu yoğunluğuna sahip kitap-dergi formatı alternatifinin başarılı bir örneğini sundu. Bilimkurgu dergilerinin yerini INFINITY, NEW DIMENSIONS, NOVA, QUARK, UNIVERSE ve DANGEROUS VISIONS gibi önemli örneklerini sayabileceğimiz antolojiler aldı.

1970'li ve 1980'li yıllar Amerikan bilimkurgu dergileri için pek iyi geçmedi. Önce IF kardeş dergi Gal ile 1975 yılında birleşti ve daha sonra 1980'lerde tamamen yayını durdurdular. Fantastic Ekim 1980'de yayınına son verdi, AMZ, Analog ve FSF ise yayınlarına zorlukla devam ettiler. Ancak gittikçe güçlenen antoloji yayıncılığına inat yeni dergiler yayın hayatlarına başladılar. VERTEX, ODYSSEY, GALILEO, COSMOS SCIENCE FICTION AND FANTASY MAGAZINE, UNEARTH ve SHAYOL gibi dergiler 1970'li yıllar boyunca yayınlarını sürdürdü ancak yayınları 1980'li görece kadar uzun sürmedi. Bu dergiler arasında Isaac ASIMOV'un SCIENCE FICTION MAGAZINE özel bir yere sahiptir. 1977'de yayınına başlayan dergi dağıtım ve okuyucu kapasitesi anlamında Analog, FSF ve AMZ gibi uzun yılların deneyimi ve mali desteği arkasına alan büyük dergilerle rekabet edebildi hatta çoğu zaman bu üç ana dergiyi kalite anlamında geçebildi. Asimov'un dergisinin başarısını Penthouse dergisi ile aynı yayınevinden çıkan Omni tekrarladı; 800.000 sattığı zamanlar oldu Omni'nin ki bu sayı en iyi satan bilimkurgu dergisinin 8 katı kadardı.

1980'ler bilimkurgu dergiciliğinin iyice dibe vurduğu yıllar oldu çünkü televizyonun imkanları çoğalmıştı, dergiler kablo kanalları, video kasetleri ve sinema endüstrisi ile rekabet edemez hale geldi. Buna rağmen, büyük yayıncılar yerine bir grup maceraperest tarafından dergicilik omuzlanmaya çalışıldı. JOURNAL WIRED, NEW PATHWAYS, STRANGE PLASMA ve SCIENCE FICTION EYE 1980'li yıllarda kısa süreli yayınlanan bilimkurgu dergileriydi. 1990'lı yılların başında 20.000 tirajını aşan bilimkurgu dergileri Aboriginal SF, Analog, IASFM, FSF ve Omni idi ve yalnızca Analog, IASFM ve Omni 70.000 rakamına ulaşabiliyordu. Bilimkurgu dergiciliği yayıncılık açısından karlı bir alan olmaktan çıkmıştır. Öyküleri daha derli toplu veren antolojilerle, video, televizyon ve sinema gibi kitlesele eğlence sektörleriyle rekabet edememiş, okuyucuyu peşinden sürükleyememiş ve sadık bir okuyucu kitlesi yaratamamıştır. Mevcut durumun sebeplerinin tartışılması başta da belirtildiği gibi, bu yazının kapsamı dışında kaldığından burada sebepler ayrıntısı ile incelenmeyecektir.

Deliler, çobanlar, körler... Görmedikleri için gözleri açıldı.

İlgimi çeken pek çok konuya daldığım gibi simülasyon ve sanal gerçeklik konusuna da müthiş bir iştahla girişmişim. Fakat daha önce başıma gelen bir şey bu sefer eksikti. Üstüne kafa yorduğum diğer konularda giderek daha eski tarihli metinlere göndermeler, antik çağdan, mitolojiden, günümüze dek tarihi örnekler ve ucu bucağı olmayan tartışmalar içinde kaybolup durmuştum.

Simülasyon ve sanal gerçeklik kavramlarının üstüne yazılıp çizilmiş pek çok metnin gösterdiği yol ilk başta (az önce bahsettiğim) detaylar bataklığına çıkacakmış gibi görünse de gerçekte, bataklığın yanından geçip çok ilgisiz bir yere varıyor. Simülasyon kuramı ve kuramla ilgili tüm tartışmaların felsefi ve takiben (kaçınılmaz olan) sosyolojik açılımları, kimsenin kafasında "ne yapmalı?" gibi bir soru uyandırmıyor. Kuram sadece açıklama ve örnekleme işlevine sahip. (Uzun polemiklerle başka işlevlere de sahip olduğu iddia ediliyor, ancak dediğim gibi iddia sahipleri bu iddiayı sadece uzun polemikler hipnotizması eşliğinde inandırıcı kılabiliyorlar.)

Hal böyleyken konunun açılımı için herhangi bilimsel veya edebi metni temel almaya, şahsen, ihtiyaç duymuyorum. Konuyu incelemek için ilk adım olarak örneklemeleri konuya değinen filmlerden yapıp, konuyu daha çekilebilir bir hale sokmaya çalışacağım. Başlayalım...

Nasıl kandır(ı)lırız?

Bir bireyi, gerçek olmayan şeylerin gerçek olduğuna nasıl inandırırız? Kolay.

Bireyi birey yapan mekanizma iki parçalıdır. Birinci kısım anılardır. Anılar, bireyi diğer bireylerden farklı kılan birikimdir. İkinci kısım ise algılardır. Algılar ise ayırt etmeyi ve anılar biriktirmeyi sağlayan mekanizmadır.

Bireyin algılarına sunduğumuz simülasyonun sahteliği, algılar tarafından anlaşılmıyorsa ve yeni biriktirilen anılar eski anılarla çelişmiyorsa, birey kandırılmış demektir. Örneklerle açıklayalım:

" Dark City.

Pek meşhur bir film olan Dark City'de şehir ahalisinin hafızaları uzaylılar tarafından devamlı olarak değiştirilmekte. İnsanların içinde yaşadığı yer dijital bir dünya değil. Bu nedenle ele alacağımız

diğer filmlerden biraz farklı bir yere sahip Dark City.

Bireyler uzaylılar tarafından yaratılmış ve değiştirilmekte de olsa fiziki bir şehirde yaşıyorlar. Ve anlık algıları gerçek. Yani bir uzaylı gelip de hafızasını değiştirene kadar, bir insan neredeyse gerçek bir hayat yaşıyor.

Sahte gerçeklik, anıların değiştirilmesiyle başlıyor. Bireyin o güne dek yaşadığı hayat elinden alınıyor; anıları silinip yeni anılar şırınga ediliyor ve şahıs yeni hayatındaki rolünde olması gereken fiziki ve sosyal konuma yerleştiriliyor. Tüm bu değişiklikler, uzaylıların günlük şehir boyu hipnotizma ve kentsel rekreasyon seansı sırasında gerçekleşiyor.

Kişi bu hipnotizma durumundan uyanınca, kaldığını zannettiği yerden, kendine ait olduğunu sandığı hayatı yaşamaya başlıyor. Bir yadırgama hali söz konusu değil çünkü, eski anıları tamamen elinden alınmış, yerine de eski anıları kadar gerçekçi başka anılar konmuş durumda.

Hipnotize edilmeden önceki gerçekliğe göre yeni gerçeklik sanal olmasa da yapay bir gerçeklik hali oluşturuyor. Dark City'nin diğer alakalı filmlerden ikinci farkı ise bu yapay gerçekliğin oluşturulması için kullanılan temel aracın algıların yanıltılması değil, anıların değiştirilmesi oluşu.

" Matrix

Dark City'den daha meşhur bir film olan Matrix'de yer alan Simülasyon dijitaldir. Gerçek dünya vardır. En azından filmdeki karakterlerin gerçek olduğunu varsaydığı bir dünya vardır.

Kandırma fonksiyonu ise dijital dünyanın en iyi becerdiği şekilde yani, algıların yanıltılması ile gerçekleşir. Matrix'e bağlı olduğunuz zaman ("Deja vu" durumları, ajanlar ve kurtarıcılarımız dışında) tüm uyarılar, insan algılarını sorunsuzca ve derinlemesine kandıracak bir siber gerçeklik oluşturmaktadır.

Görebildiğimiz kadarıyla sistem anılara dokunmamaktadır. Anıları değiştirme gücü mevcuttur (Morpheus'un hap seçimi, Cypher'ın döneklik ödülü) ancak kullanmak için fazla bir neden yoktur. Her şey fazla fazla gerçekçidir ve sistem uzun süredir mevcuttur. Bireyler kendi anılarına sahip olarak sorunsuz bir hayat yaşamakta ve sırf bu anıları korumak için bile uyanmamak isteyebilmektedirler.

" On Üçüncü Kat

Filmde olan iki simülasyon katmanı mevcut.

Biri kahramanımızın çalıştığı firmanın yarattığı 1940'lar Amerikasının simülasyonu, diğeri ise kahramanımızın içinde yaşadığı simülasyon.

Simülasyon dijital. Bağlananlar Matrix'dekine özdeş bir gerçeklik içine dalıyorlar. Filmin Matrix'den bir farkı ise, simülasyondaki nüfusu fiziksel bir vücuda sahip olmadan sadece bu simülasyonda var olan bireylerin oluşturuyor olması. Bu bireyler gerçek insanlar gibi yaşıyorlar ancak sadece bir parça veri yığınınından oluşuyorlar. (Burada biraz kurcalarsak yapay zekanın, yaratılabilir özgür iradenin olasılığı gibi çok daha Cyberpunk olgulara varabiliriz ancak kurcalamıyoruz.)

(On Üçüncü Kat' ta simülasyonda kendiniz olarak yer alamıyorsunuz. Simülasyona bağlanmak için simülasyonda sizinkine özdeş bir (dijital) beden bulup, o bedenin zihnini işgal etmeniz gerekiyor.)

On Üçüncü Kat' ta algılar yanıltılıyor demek pek doğru olmaz. Çünkü simülasyona dahilken zihninizin vücudunuzla herhangi bir bağlantısı kalmıyor. Dijital bir bedenin algılarının varlığı ise ancak spekülatif bir olgu olabilir(henüz) .

" Existence

Filmin değindiği şeylerden biri sanal gerçekliğin dijital teçhizatlar kullanmadan da yaratılabileceği. Filmde biyolojik aletlere bağlanarak simülasyona dahil olmak olası.

Filmde kandırma fonksiyonu, algıların yanıltılması üstüne odaklı değil. Konu daha çok, simülasyonla gerçeğin ayırt edilemezliği üstüne kurulu. Filmde "gerçek" diyebileceğimiz hiçbir katman mevcut değil. Anıların muğlaklığı, benliklerle rollerin karışması simülasyon kuramının zihinsel ve teknik yanından çok sosyolojik yanına göndermeler olarak ele alınmalı.

" Avalon

Belki de ele almakta olduğum filmler arasında en komplike olanıdır Avalon. (Film etkileyici senaryosu, harika görüntü yönetmenliği ile bir klasik adayı.)

Kahramanımız olan "Ash" isimli bayan, Avalon isimli, sanal gerçeklik temelli bilgisayar oyununun en iyi oyuncularından biridir. Ancak filmin sonunda anladığımız gibi Ash de bir simülasyonda yaşamaktadır. Bu simülasyonun varlığı bize de bu hissiyle dolu sahnelerle, Ash'in köpeğinin yok olmasıyla, tüm sahnelerdeki tek düzelik ve insan sayısının azlığıyla haber verilse de emin olabilmek için filmin finali beklemek zorundadır.

Filmin finalinde varılan simülasyon katmanı ise filmde o ana kadar gözüken gerçeklikler arasında gerçeğe en yakın olanıdır. Ancak bu katmanın gerçekliğini sınamak için Ash ve film boyunca aradığı eski takım arkadaşı enteresan bir yol izlerler...

Avalon, senaryosu mitolojik göndermelerle dolu bir film. Tüm bu göndermelerin en önemlisi, Avalon adasının ölen kahramanların ruhlarının gittiği yer oluşu. Filmde "gerçek" olduğuna emin olduğumuz hiçbir katman bulunmadığı için, gerçeğe ulaşmanın sadece ölüm ile mümkün olduğu sonucuna varabiliriz. Ya da hayaleti yakalayarak...

Bu köpek bize bişey anlatmaya çalışıyor...

Metod ne olursa olsun, sonuç aynı. Kıt algılarımızla, gerçekçi bir rüyayı gerçekten ayırt edemezken, bir simülasyon sisteminden kurtulabilmemiz ne nebze mümkündür ki? Bu soruya vereceğimiz yanıt ne kadar umut taşıdığımızın bir göstergesi olabilir. Umudumuz ne kadar olursa olsun yine de dikkat etmemiz gereken birkaç şey var.

Uyuyanları uyandıran fakat daha sonra onların dünyasını "daha iyi" olacak şekilde değiştirme yetkisini kendinde bulan psişik ustalarına ya da uyuyanlara özgürlüklerini bağışlayan Mesihlere pabuç bırakmamak gerekir. Yeterince tepinirseniz, içinde yüzdüğünüz akvaryumu siz de kırabilirsiniz.

Özgürlük adına yeterince çabaladınız ve uyanmanın zamanıdır dediniz. Ancak sizi çevreleyen camdan hapisane kırılıp döküldüğünde kendinizi ait olmadığınız bir gerçeklik içinde bulacaksınız. Bu bir. İkincisi, anılarınızın sahte oluşu, hatta kendinizin bile sahte olma olasılığı sizi üzebilir; hazırlıklı olun.

Yok ben halimden memnunum diyorsanız, o zaman da sizi yine de birkaç sürpriz bekliyor olabilir. Bu durumda tavsiyem uzun mesafeli yolculuklara çıkmamanızdır. Eğer çıkarsanız, yaşadığınız şehirden birkaç yüz km. sonra fena halde dijitize bir doğa manzarasıyla karşılaşabilirsiniz. Neyin içinde olduğunuzu bilerseniz bile bu durum insanın keyfini fazlasıyla kaçırabilir. Daha genel konuşursak, sistemi çok zorlamamanız ve pek soru sormamanız gerekmektedir.

Son olarak:

Simülasyonlar illa ki dijitize ortamlarda ya da kurgusal gelecekte var olacak diye bir kural yok. Henüz değinmemiş olsak da pekala günümüzde, fiziksel dünya dahilinde de pek çok simülatif duruma dahil oluyoruz. Bu durumlara dergimizin gelecek sayılarında değinmek eğilimindeyim.

Isaac ASIMOV

No 1 Gamze GÜÇKIRAN

No 2-3 Rafet ARSLAN - Zamansız Hatıralar Denizine Dalmak

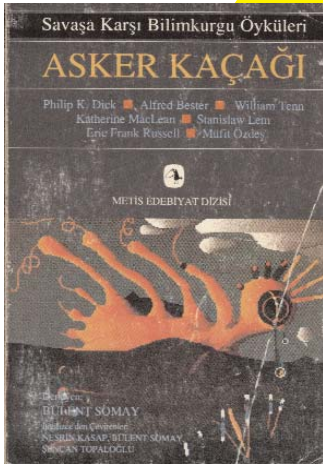
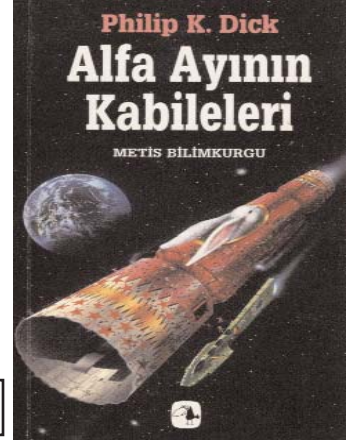
No 4 Tuba GÜNVAR - 7500

No 5 Asım SEYHAN - Siz mi TV. yi Açıp Kapatıyorsunuz TV. mi Sizi

No 6-7 Akil BAŞYILDIZ - Bilimkurgu Türleri(ne) Ek

No 7-8 Murat GÖÇ - Nerede Benim Zihnim?

No 9 Mustafa SUYOLCU - Bir Bilimkurgu Ansiklopedik Sözlük Denemesi

No 10-11 Gözde GENÇ - Teras

No 11-12 Barış DEMİRÖZ İdeoloji, Yeni/Postmodern Orta Sınıf ve BK

No 12-13 Murat GÖÇ - Bilimkurgu Dergiciliği

No 14-15 Efe GÖKTOĞAN - Simülasyon Üzerine

